

PROGRAMIRANJE U PODRUČJU SPORTSKE REKREACIJE

Područje sportske rekreacije specifično je u odnosu na ostala područja (sporta, edukacije i kineziterapije) uslijed više razloga među kojima su:

- a) Mogućnost provođenja programa u svim vremenskim uvjetima tj. tijekom dnevnog, vikend, godišnjih i posebnih odmora tijekom radnog vremena u funkciji oporavka organizma
- b) Mogućnost provođenja aktivnosti u svim prostornim preduvjetima kao: kuće, stana, dvorišta, stambenih četvrti - zona, sportsko rekreacijskih centara urbanih sredina, prigradskih područja, turističkih destinacija kampova, izletišta, odmarališta, hotela, centara prevencije zdravlja u kupališnim lječilištima, pa i na prostorima uz radna mjesta u funkciji smanjenja akutnog odmora, te stacionarima umirovljenika, osoba narušenog zdravlja i asocijalnog ponašanja
- c) programiranje aktivnosti za heterogene dobne skupine od predškolskih, djece i mladeži koja nije uključena u školske i ostale sportske organizacije, odraslih osoba izvan sportskih klubova do osoba starije dobi imajući u vidu aktivnost sudionika uz primjenu aerobnih opterećenja
- d) programiranje mora sadržavati i nužnu ekonomsku komponentu obzirom na sufinanciranje sudionika (osobne opreme, tekućeg održavanja objekata i stručnih usluga voditelja), što je posebno značajno za programiranje aktivnosti u turističkoj ponudi i centrima odmora i oporavka

Stoga razloga za programiranje u sportskoj rekreaciji presudan značaj ima planiranje, koje daje osnovne elemente za uspješnost programiranja. Planiranje uključuje:

- definiranje i izbor oblika aktivnosti u sukladnosti sa prethodno nabrojenim specifičnostima (a.b.c.d.), te njihovo raspoređivanje u vremenska razdoblja tijekom godine dana (kratkoročni plan koji se može raditi po mjesecima ili sezoni provođenja u odnosu na aktivnosti na otvorenim ili zatvorenim prostorima)
- procjenu uključivanja sudionika prema dobi i spolu i prema sudjelovanju u redovnim-tranzicijskim ili povremenim-manifestacijskim oblicima aktivnosti
- korištenje objekata prema broju sati i terminima, te stručnih usluga organizatora, sudaca ili stručnjaka voditelja programa aktivnosti
- postavljanje financijskog plana u odnosu na troškove rashoda i prihoda (posebno je značajna procjena participacije ili naplate dijela troškova sa strane sudionika)

Na temelju tako izvršenog planiranja stvara se mogućnost da stručnjaci na području sportske rekreacije kandidiraju i uspostavljaju radne odnose kako na:

- objektima u privatnom vlasništvu
- sportsko rekreacijskim centrima urbanih sredina u korištenju sportsko-rekreacijskih organizacija
- centrima zdravstvene prevencije (kupališna ili druga lječilišta)
- u turističkim destinacijama, izletišta, kampova, odmarališta, hotela i sličnim koja rade isključivo na rehabilitetu poslovanja
- u stručnim službama odmora i rekreacije gospodarskih subjekata u odnosu na radno aktivne djelatnike i njihove obitelji

To zahtijeva da kandidati za rad na području sportske rekreacije već tijekom studija uspostavljaju suradnju sa budućim poslodavcima, a posebno u tijeku studija usmjeravanja putem pedagoške prakse (koja je danas gotovo ukinuta ili marginalizirana). Obzirom na navedeno, pred stručnjacima područja sportske rekreacije nalaze se specifični zahtjevi koji nisu adekvatni zahtjevima na području sporta i edukacije, kineziterapije. Planovi rada čine osnovu za daljnji postupak programiranja rada u kineziološkoj rekreaciji. Stoga je pri

educiranju stručnih kadrova na području sportske rekreacije potrebno u metodici rada posvetiti veću pažnju problemu planiranja. Bez toga u život ulaze neadekvatno pripremljene stručne osobe ili ih praksa teško ili nikako ne prihvaća. Normalno je da će svatko tko želi uspostaviti radni odnos na području kineziološke rekreacije u društvenom ili privatnom sektoru (naročito u turizmu, poduzećima, pa i društvenim centrima naselja) morati predložiti plan rada. Njime se mora posebno ukazati na mogućnosti ekonomskog poslovanja kojim bi se uložena sredstva u potpunosti vraćala ili uz pomoć sredstava investicijskog održavanja koja bi trebala osigurati društvene zajednice (društveni proračun). To mogu raditi samo osposobljeni stručni kadrovi. Kada govorimo o procesu planiranja kao osnove za najuži dio struke programiranja, tada ističemo da je posao planiranja nužan i prije početka izgradnje centara sportske rekreacije (druženja ili društvenog života) u životnim urbanim sredinama, u turističkim destinacijama kao centrima zdravstvene prevencije, odmora i oporavka. Ako želimo provesti suvremene oblike aktivnosti, kao i planirati sudjelovanje većeg broja sudionika, a time ostvariti postavljene programske ciljeve i zadatke, tada je nužna izrada elaborata ili studije razvoja. Ona mora ukazati na potrebu stvaranja adekvatne mreže objekata sa opremom, te kadrovskih, organizacijskih i programskih preduvjeta kojima će se omogućiti učinkovitost poslovanja. U tom procesu izrade razvojnih projekata pokazala se opravdanost korištenja struke i znanosti, jer je Fakultet fizičke kulture Sveučilišta u Zagrebu, sada Kineziološki fakultet, tijekom tridesetak godina prije domovinskog rata izradio preko stotinu razvojnih studija sportsko-rekreacijskih centara (odmora, oporavka, prevencije zdravlja, slobodnog vremena i druženja) u okviru urbanih sredina i turističkih destinacija, kako primorskih tako i kontinentalnih uz korištenje termalnih voda. Mnogi od njih i danas uspješno djeluju sa stručnim djelatnicima kineziološke rekreacije. Tako planirana izgradnja centara omogućila je učinkovito programiranje i provedbu suvremenih kinezioloških procesa aktivnosti.

Programiranje nastupa nakon planiranjem utvrđenih mogućnosti primjene oblika aktivnost u okviru nekog centra koji raspolaže sa prostorom, objektima i opremom. Programi će utvrditi i omogućavati stručno provođenje aktivnosti od načina okupljanja sudionika, provedbe organizacije i načina metoda rada, utvrđivanja mogućnosti (procjenu) ili na temelju utvrđivanja zdravstvenog statusa, kao i dobivanje procjene uspješnosti rada, te njegove prezentacije javnosti.

Što se definira u programiranju rada?

Polazeći od usvojenih planova aktivnosti koji će dati relevantne podatke za vlasnike ili financijere aktivnosti njihova primjena u praksi znakovito će ovisiti od uspješnosti programiranja. Svi ili većina ljudi zna što su oblici aktivnosti kao što je: izlet, tura, pohod, vikend odmor, aktivan odmor tijekom rada, dodatni medicinski programirani aktivni odmor, sat redovnog rekreacijskog vježbanja, kako opći, tako i ciljani: aerobike ili za druge funkcionalne sposobnosti, psihička stanja, podučavanje početnika, festival ili smotra sudionika, rekreacijsko natjecanje na turniru ili u ligi itd. Iza svakog od tih oblika aktivnosti mora stajati program. U njemu se daju rješenja koja mogu predlagati, provoditi i vrednovati samo stručno osposobljene osobe i to za određeno područje kineziološke aktivnosti. Svaka struka pa i naša kineziološka, suočava se sa "sveznadarstvom" tj. osobama koji misle da mogu i znaju sve kako u sportu, edukaciji, rekreaciji, pa i sportu za posebne namjene tzv. kineziterapiji. Čuvajmo se takovih jer nitko nije u stanju da bude stručnjak, a pogotovo znanstvenik u svakom od navedenih četiri područja. Svako od tih područja njih ima i svoje uže specijalnosti koje također zahtijevaju još užu specijalnost.

Struka kineziološke rekreacije traži od naših djelatnika koji rade u gospodarstvu, posebno u turističkoj ponudi poznavanje stranih jezika, marketinga, sposobnost visokog stupnja komuniciranja i dobrog poznavanja aktivnosti usko vezanih uz specifične sportske djelatnosti kao što su: tenis, jedrenje, surf, plivanje, aktivnosti na i u vodi, a za potrebe kontinentalnog turizma skijanje, klizanje, orijentacijsko kretanje, rafting, jahanje i slično.

Da bi programiranje aktivnosti uvjetovalo ostvarenje postavljenih ciljeva i zadataka tada mora dati slijedeće odgovore na:

- a) što se od sadržaja aktivnosti može primijeniti u svakom od nabrojanih osnovnih oblika rada i njihovim modaliteta? Drugim riječima koje će sadržaje primijeniti: na izletu, pohodu, satu poduke, satu redovnog vježbanja obzirom na zadatke koje želimo ostvariti, kakav će biti program festivala, smotre rekreacijskih natjecanja, kako za njih podesiti propozicije, ocjenu postignutih rezultata ili vrednovanja navedenih aktivnosti
- b) Kojim metodskim postupkom želimo pridobiti sudionike i koja sredstva informiranja koristiti
- c) Koji su uvjeti za sudjelovanje u aktivnostima, a odnose se kako na sudionike tako i na organizatore (kako rasporediti sufinanciranje)
- d) Kakove metode postupke primijeniti kao i organizaciju rada u odnosu na primjenu raznovrsnih aktivnosti i u odnosu na dob sudionika
- e) Kako utvrditi stupanj opterećenja, primjenu aerobnih opterećenja kao osnove rada u rekreaciji, utvrditi trajanje opterećenja u skladnosti sa postavljenim ciljevima i zadacima
- f) Kako pratiti učinkovitost u odnosu na ostvarene transformacije antropoloških obilježja organizma, ekonomsku učinkovitost provedenih aktivnosti, te njeno subjektivno doživljavanje
- g) Kako informirati sudionike i javnost o učinkovitosti provođenja aktivnosti, utvrditi metodologiju praćenja i obrade dobivenih rezultata, te ih objavljivati putem sredstava javnog priopćavanja ili na stručnim skupovima

Programiranje doista predstavlja vrh svake pa i naše struke, a u funkciji je izbjegavanja improvizacije koja često prati mnoge tzv. rutinere. bez njega nema i ne može biti ostvarenja rezultata koji se definiraju postavljenim ciljevima i zadacima naše djelatnosti.

Specifičnost u području rada u sportskoj rekreaciji usko je vezana i uz radno vrijeme djelatnika koji rade u struci kao i sa radnim vremenom sudionika. Rad u našoj struci ne može biti standardna kopija ostalih djelatnika. Najveći dio radnog vremena u našoj struci pada u slobodno ili izvanredno vrijeme ostalih zaposlenika. Stoga će se trajanje radnog vremena djelatnika u sportskoj rekreaciji vrednovati na temelju plana rada, a kvaliteta rada na temelju ostvarenih rezultata postavljenih u odnosu na ciljeve i zadatke programa rada. Osipanje sudionika u aktivnostima biti će u visokoj korelaciji sa nedostajanjem dobrih planova i programa rada ili sa improvizacijom ili nestručnim provođenjem.

Na kraju izlaganja može se utvrditi da je u našoj praksi došlo do značajnog napretka vezanog uz poboljšanje planiranje i programiranje rada. To se može i pokraj našeg niskog standarda utvrditi visokim doprinosom sufinanciranja aktivnosti sa strane sudionika ako se ona usmjere njihovim potrebama i interesima. Najviše se to odražava u sve većem broju aktivnih sudionika, posebno u redovnim oblicima aktivnosti kao što je aerobika, te u oblicima podučavanja početnika u tenisu, skijanju, plivanju i sl.

LITERATURA

1. Andrijašević, M.(2000); Slobodno vrijeme i igra, Zbornik radova, Zagrebački Velesajam 24.-26.II.
2. Bartoluci, M. (1997); Ekonomika i menadžment sporta, priručnik, HAZU, svezak 28,
3. Borms, J. (2000); Organisational and methodological aspects of health related physical activity, Zbornik radova: Health related physical activity in adults, Poreč, 22.-25.VI.
4. Findak, V. i Mraković, M.(2001); Programiranje opterećenja u području edukacije, sporta i sportske rekreacije, Zbornik radova 10. Ljetne škole pedagoga fizičke kulture Hrvatske, Rovinj.
5. Heimer, S. i Mišigoj-Duraković, M.(1999); Prilagodba organizma pod utjecajem tjelesnog vježbanja - Tjelesno vježbanje i zdravlje, Zagreb, Fakultet za fizičku kulturu
6. Relac, M. (1971); Rekreacija u turizmu, Priručnik, Zagreb, Sport. štampa. II. izdanje

7. Relac, M. (1974); Utjecaj med. programiranih aktivnih odmora na neke funkcionalne sposobnosti organizma, Kineziologija izv.br.1
8. Relac, M. (1978); Planiranje i programiranje sportske rekreacije, Priručnik za sportske kadrove, str. 61-67, Partizan, Beograd
9. Relac, M. (1979); Tjelesno vježbanje u procesu rada, Priručnik, Sport. štampa. II. izdanje, Zagreb
10. Relac, M. i Bartoluci, M. (1987); Turizam i sportska rekreacija, Informator, Zagreb
11. Relac, M. (2001); Programiranje opterećenja u području sportske rekreacije, Zbornik radova 10. Ljetne škole pedagoga fizičke kulture Hrvatske